

Datum

19 mei 2022

Onderwerp

VNG Inbreng Eerste Kamer commissie Binnenlandse Zaken t.b.v. wetsvoorstellen verkiezingsproces

Geachte dames en heren,

Op dit moment liggen er enkele wetsvoorstellen bij uw Kamer om verbeteringen in het verkiezingsproces door te voeren. Op 24 mei a.s. bespreekt u de wetsvoorstellen Tijdelijke experimentenwet nieuwe stembiljetten (35.455) en Definitieve invoering van het nieuwe stembiljet voor kiezers buiten Nederland (35.670). Daarnaast is bij uw Kamer het wetsvoorstel Wet nieuwe procedure vaststelling verkiezingsuitslagen (35.489) aanhangig. We brengen over deze wetsvoorstellen alsmede de samenhang daartussen graag de volgende punten onder uw aandacht.

Belang van een nieuw stembiljet

De verkiezingen laten keer op keer zien dat het huidige stembiljet door zijn enorme omvang en toegankelijkheid lastig te hanteren is voor zowel kiezers als stembureauleden. De VNG is al lange tijd groot voorstander van een nieuw stembiljet. Met het oog op de bevordering van de kwaliteit van het stem- en telproces is het van belang om stappen te zetten naar een beter en handzamer stembiljet. Stilstand is hier wat ons betreft geen optie. Een nieuw model stembiljet dat makkelijker, sneller en elektronisch telbaar is, zien wij daarom het liefst zo snel mogelijk geïmplementeerd.

Het wetsvoorstel Tijdelijke experimentenwet nieuwe stembiljetten biedt de grondslag om met twee verschillende modellen te experimenteren. Beide modellen lenen zich er goed voor om experimenten mee uit te voeren. De testen die met deze modellen zijn gedaan, tonen dat aan.

Het kleinere stembiljet helpt, naast de praktische hanteerbaarheid ervan, op drie manieren het verkiezingsproces zorgvuldiger, toegankelijker en betrouwbaarder te maken. Allereerst is de kans dat kiezers zelf een fout maken bij het stemmen een stuk kleiner. Het stembiljet maakt het stemproces voor veel (groepen) kiezers bovendien toegankelijker: kiezers met een visuele beperking kunnen het nieuwe biljet gemakkelijker met een mal gebruiken. Doordat partijlogo's zijn afgedrukt, is het biljet ook goed toegankelijk voor met name laaggeletterde kiezers en kiezers met een visuele beperking. En het biljet is door zijn beperkte grootte en doordat het niet hoeft te worden uitgevouwen, eenvoudiger te hanteren voor kiezers met een lichamelijke beperking. Tot slot is bij het tellen van de stemmen de kans op fouten kleiner, omdat de telling meer gestructureerd verloopt.

Samenhang in verbeteringen van het verkiezingsproces

Het wetsvoorstel Wet nieuwe procedure vaststelling verkiezingsuitslagen brengt op onderdelen een fundamentele wijziging van de procedure rondom de vaststelling van de verkiezingsuitslag met zich mee. De VNG is van mening dat er beter één strategie voor de verbetering van het proces van tellen en uitslagvaststelling kan worden gekozen en die ligt in stapsgewijze digitalisering. Daarmee zou alle inzet erop gericht moeten zijn om meteen tot een betere en modernere manier van tellen van de stemmen te komen: het elektronisch tellen. Wij vragen ons daarom af of dit wetsvoorstel slechts een tijdelijke verandering teweegbrengt, die bij het toekomstige 'stelsel' van verkiezingen overbodig blijkt.

Een groot deel van de voorgestelde wijzigingen is immers niet meer nodig als tot elektronisch tellen wordt overgegaan. We roepen op samenhang te houden tussen de wetsvoorstellen en de noodzaak te toetsen van de verschillende veranderingen in het verkiezingsproces.

Twee opties voor stemopneming

Het wetsvoorstel Wet nieuwe procedure vaststelling verkiezingsuitslagen bevat bovendien twee opties voor het tellen van de stemmen die wij eerder een “catch 22” hebben genoemd ([zie onze brief aan de Tweede Kamer](#)). Bij elk onverklaard telverschil tijdens de openbare zitting van het gemeentelijke stembureau bij decentrale stemopneming moet er direct een hertelling plaatsvinden, wat in praktijk betekent dat er ter plekke feitelijk een (gedeeltelijke) centrale stemopname volgt. Dit is onwerkbaar voor gemeenten.

De keuze voor al dan niet centraal tellen hangt grotendeels af van lokale factoren (zoals kosten, locatie en bemensing). Met dit wetsvoorstel hebben gemeenten geen echte vrijheid om te kiezen, omdat zij in elke situatie ook voorbereidingen moeten treffen voor een centrale hertelling. In feite ontstaat er zo een valse keuze tussen optie 1 (decentrale stemopneming) en optie 2 (centrale stemopneming).